

СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ ВОЛОДИМИРА ПАВЛОВИЧА ГРИГОР'ЄВА

Сумна звістка прийшла в Україну із сусідньої Росії: в жовтні 2010 р., у Санкт-Петербурзі, не доживши до свого 58-річчя, за трагічних обставин загинув відомий черкаський археолог, дослідник старожитностей скіфського часу, Володимир Павлович Григор'єв.

Він народився 14 листопада 1952 року в м. Кінгісеп (Копор'є) Ленінградської обл. Російської Федерації, де пройшло його дитинство. У 1970 р. закінчив середню школу. Після цього була військова служба в лавах Радянської армії.

У 1973—1978 рр. — навчався на історичному факультеті Ленінградського державного педагогічного інституту ім. О. Герцена. Проходячи практику як лаборант у Північно-Західній археологічній експедиції Ленінградського відділення Інституту археології АН СРСР, Володимир уперше взяв участь у розкопках поховальних пам'яток — давньоруських курганів біля сіл Різдяна і Плещевиці Ленінградської обл. Згодом саме курганна археологія стане основним напрямом його польової наукової діяльності.

Після одруження В.П. Григор'єв переїжджає жити в Україну до м. Черкаси. Розпочинається його робота як археолога-фахівця у різноманітних наукових установах міста: 1979—1988 рр. — Черкаському обласному краєзнавчому музеї (старший науковий співробітник відділу охорони пам'яток історії та культури; завідувач сектору археології), 1989—1993 рр. — Черкаському філіалі Науково-виробничого кооперативу «Археолог» при Інституті археології НАН України (голова регіонального філіалу), 1993—1996 рр. — Археологічній інспекції управління культури Черкаської облдержадміністрації (старший науковий співробітник).

Протягом 11 років (1987—1997 рр.) Володимир Григор'єв очолював Черкаську лісостепову археологічну експедицію, що проводила переважно рятувні розкопки курганів, що потрапляли під будівництво меліоративних систем на теренах області. Крім того, здійснювалися численні розвідки, пов'язані зі складанням Зводу пам'яток, а також рятувальні дослідження старожитностей, розмитих водами Кременчуцького водосховища на Дніпрі.

Володимир Григор'єв на розкопках Центральної могили Великого Рижанівського кургану (1996 р.)

Ареал досліджень очолюваної В.П. Григор'євим експедиції — це Дніпровське Лісостепове Правобережжя та Лівобережний терасовий Лісостеп. Під його керівництвом були розкопані численні кургани доби бронзи і раннього залізного віку, перш за все — скіфського часу, ліквідовано чимало «білих плям» в історії давнього населення Лісостепової Наддніпрянщини. Якщо навести лише перелік населених пунктів Черкаської обл., де працював Володимир Павлович, та досліджених ним пам'яток — навіть це б зайняло чимало місця.

Вже початок його археологічної діяльності на Черкащині ознаменувався дуже важливим результатом: у 1980 р. в кургані Козацька могила в м. Городище були відкриті яскраві поховальні комплекси доби бронзи, зокрема поховання середньодніпровської культури.

Але справжнім науковим захопленням В.П. Григор'єва, безумовно, були лісостепові старожитності скіфського часу. І треба віддати йому належне: Володимир був не тільки блискучим польовим дослідником, але й дуже фар-

товим археологом. Чого варті такі чудові комплекси скіфів, розкопані у 1982—1983 рр. біля с. Гладківщина Золотоніського р-ну: непограбоване поховання воїна V ст. до н. е. у повному бойовому металевому обладунку (курган 2), могила VII—VI ст. до н. е. з важливими знахідками, зокрема унікальними для цієї території бронзовими зооморфними навершнями (курган 3), чи дуже виразна кам'яна статуя воїна, відкрита в 1988 р. у скіфському архаїчному кургані Роблена могила біля с. Придніпровське Чорнобаївського р-ну — перша подібна знахідка у Лівобережному терасовому Лісостепу! Всі ці знахідки представлені зараз в археологічній експозиції Черкаського обласного краєзнавчого музею. Слід підкреслити, що завдяки ретельному польовому дослідженню В.П. Григор'євим поховання в кургані 2 біля с. Гладківщина, реставратор О.І. Мінжулін здійснив натурну реконструкцію скіфського металевого обладунку, що має зараз широку популярність.

У 1990-х рр. Володимир Павлович затвердив тему кандидатської дисертації: «Етнокультурна історія населення Лівобережного Придніпровського терасового Лісостепу в скіфську епоху», але, на жаль, цим планам не судилося здійснитися.

У 1996 р. у зв'язку зі скороченням штату в Археологічній інспекції В.П. Григор'єв став

безробітним. Проте, зважаючи на його високий фаховий рівень і професіоналізм, великий організаторський досвід, друзі й колеги з Інституту археології НАН України стали запрошувати дослідника до співпраці. Так, у 1995—1997 рр. він брав активну участь у роботах Українсько-польської експедиції Інституту археології НАНУ та Інституту археології Ягеллонського університету по дослідженню скіфських курганів біля с. Рижанівка Звенигородського р-ну, зокрема пам'ятки скіфської степової еліти — Великого Рижанівського кургану, у 2000—2002 рр. у складі цієї ж експедиції В.П. Григор'єв розкопував кургани скіфського часу поблизу відомого Мотронинського городища. Всі, хто працював поруч із Володимиром Павловичем, запам'ятали його не тільки як знаного фахівця, але і як порядну, освічену, досить делікатну людину, спілкування з якою завжди приносило задоволення.

В.П. Григор'єв брав участь у низці археологічних конференцій, зокрема за кордоном. Утім, список його друкованих праць не надто великий. Але назавжди залишаться численні наукові звіти досліджень Черкаської Лісостепової археологічної експедиції, визначні знахідки, зроблені Володимиром Павловичем, а найголовніше — наша світла пам'ять про чудову людину...

*Д.П. КУШТАН, В.В. НЕРОДА,
С.А. СКОРИЙ, Я. ХОХОРОВСЬКІ*